

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 61
Godina XXXI
Maj, 2026.
[str. 259-262]

© Monos 2026

Amir Klike, Jajačka 305/705. Slavna brdska brigada, Armije Republike Bosne i Hercegovine

*Univerzitet u Sarajevu – Institut za istraživanje
zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava,
Sarajevo 2025.*

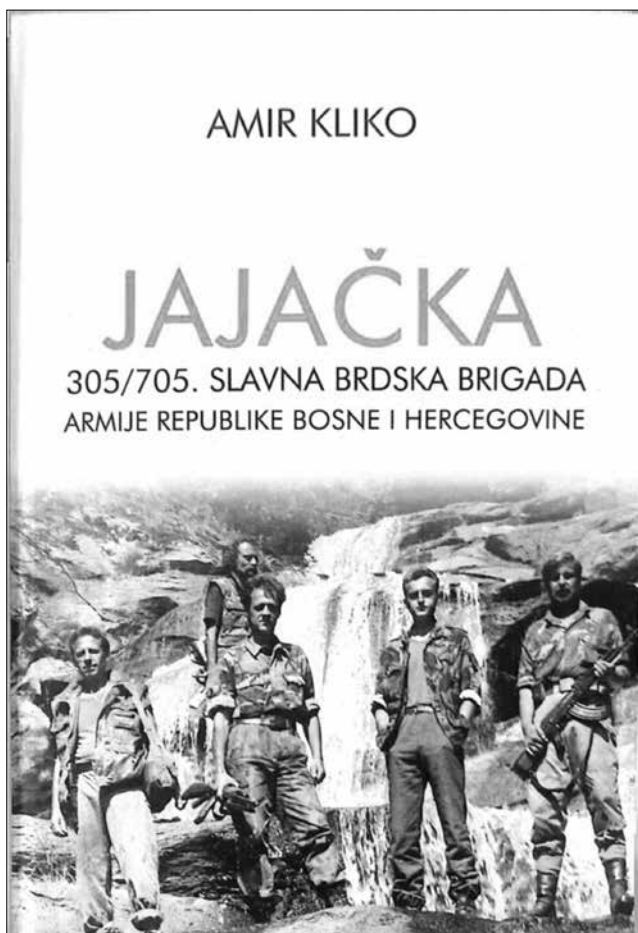
Historiografija u Bosni i Hercegovini je dugo vremena bila oskudna u pogledu istraživanja i naučnih djela u kontekstu ratnih dešavanja na prostoru bivše Jugoslavije, konkretno na prostoru Bosne i Hercegovine. Iako je važno spomenuti značajan napredak u posljednjih nekoliko godina na polju istraživanja genocida i agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu u periodu 1992-1995, vojno-politički segment i dalje nije toliko široko obrađivan i u tom pogledu imamo nekoliko naučnih monografija, među kojima je i autor navedene knjige dao značajan doprinos. Ova knjiga je nastavak istraživačkog rada na navedenom polju istraživanja. Autor u početku navodi ličnu i profesionalnu motivaciju za pisanje ove knjige. Knjiga je podijeljena na pet poglavlja, uz Uvod i Zaključak i na kraju je predstavljen prikaz korištenih izvora, arhivske građe, literature. Također na kraju knjige se nalaze Prilozi u vidu svjedočanstava pripadnika brigade, spisak svih boraca i starješina, te nekoliko prikupljenih fotografija samih boraca, što doprinosi preglednosti, i boljem razumijevanju samog djela. Važno je spomenuti da je u ovom djelu korištena hronološka metoda te tematska kroz poglavlja, i na taj način možemo pratiti jednostavnije i preglednije knjigu kroz njeno čitanje.

U *Uvodu* predstavljeno je kratko na koji način se došlo do inicijative za pisanje ovog djela. (Autor u uvodu navodi) Također kroz *Uvod* možemo vidjeti poteškoće i izazove kroz koje se autor suočavao prilikom korištenja same arhivske građe i prikuplja-

nja iste, s obzirom da je jako teško obuhvatiti u jednoj monografiji a sami izvori, dokumentacija i literatura predstavlja poseban izazov u kontekstu rada na ovakvoj temi. U kontekstu građe koja je korištena za pisanje ovog djela, autor je kombinacijom naredbi o postavljenjima, zapisa iz dokumenata, ratnih dnevnika, štampe kao i samog razgovora sa starješinama uspio rekonstruisati kadrovsku strukturu brigade. Zbog nemogućnosti utvrđivanja svih komandira vodova i odjeljenja u četama zbog stalnog mijenjanja na tim položajima, oni su u *Prilozima* poredani abecednim redom a ne hronološkim. Važno je također spomenuti poseban izazov u prikupljanju ratnih fotografija zbog teških uvjeta u kojima su se nalazili sami jajački borci. Na kraju samog Uvoda autor se zahvaljuje svima onima koji su doprinijeli lakšem radu na ovom djelu, te naglašava bitnost ove monografije kao priče o brigadi kao jednoj cjelini a ne samo o pojedincima.

U naredna dva poglavlja pod nazivom "*Bosna i Hercegovina u disoluciji Jugoslavije*" i "*Srpska agresija na Republiku Bosnu*

i Hercegovinu" ukratko je predstavljeno hronološki sama historija bosanskohercegovačke državnosti, srpsko-hrvatske ideje o podjeli Bosne i Hercegovine, uz akcent na dešavanja koja su prethodila raspadu Jugoslavije i putu ka nezavisnosti Bosne i Hercegovine. U ovim pogledu bitno je naglasiti da je autor u ovom dijelu knjige stavio fokus na formiranje srpskih i hrvatskih zajednica u Bosni i Hercegovini kao posljedice planiranih vojno-političkih planova



srpske i hrvatske politike prema Bosni i Hercegovini. Posebno je značajno istaći pitanja planskih iseljavanja hrvatskog stanovništva sa teritorija koja nisu pod kontrolom HZHB kao važan segment za razumijevanje ratnih dešavanja u Bosni. S obzirom da je autor zasebnom knjigom obuhvatio i istražio bitne segmente koji su vezani za opsadu i odbranu Jajca od aprila do novembra 1992. godine, autor je više stavio fokus u ovoj knjizi na same jajačke borce te njihov ratni put.

Glavni dio knjige počinje poglavljem "Ratni put 305. brdske brigade u sastavu 3. korpusa" gdje se spominju prve teškoće jajačkih izbjeglica pri dolasku u Travnik nakon pada odbrane Jajca 29.10.1992. godine. U složenoj i teškoj situaciji formirana je komanda brigade, i ona je formirana u rekordnom i kratkom periodu. Jedan od izazova nakon formiranja prvih vojno-administrativnih jedinica brigade autori navodi sami smještaj raseljenih osoba i logistika. Prva komanda brigade je bila u Travniku, potom u Bugojnu, nakon čega zbog loših uvjeta prelazi u Gornji Vakuf. Kako autor navodi u ovom području počinju i prva borbena dejstva ove brigade naspram Hrvatskog Vijeća Odbrane. Važno je istaknuti ovdje da je brigada opet nedugo nakon potpisivanja primirja ARBIH s HVO morala shodno dogovoru premjestiti brigadu iz Gornjeg Vakufa, te je komanda po četvrti put premještena, ovaj put u Bilješevo kod

Kaknja. Autor ističe posebnu sposobnost manevarskog djelovanja ove brigade gdje je učestvovala tokom 1993. godine na različitim bojištima. Autor naglašava kako je ovo bila najteža godina za borce 305 brigade.

U naredna dva poglavlja pod nazivom "Jajačka 305. brdska brigada u sastavu 7. korpusa" i "Jajačka 705. Slavna brdska brigada od oslobađanja Vlašića do kraja rata" autor opisuje put ulaska jajačke brigade u sastav 7. korpusa. Ono što je bitno naglasiti iz ovog dijela knjige da je u ovom periodu brigada imala uspješan ofanzivni karakter. Autor navodi da je brigada u mjesecu maju imala prvi oslobodilački pohod, oslobodivši niz manjih sela bugojanske i donjovukufske opštine. Također je aktivno učestvovala u oslobađanju Kupresa i dala ogroman doprinos u oslobađanju Vlašića 20-24. marta 1995. gdje je odigrala ključnu ulogu u odbrani zaposjednutih područja. Bitno je naglasiti da je prije ovoga, brigada preimenovana u 705. brdsku, u januaru 1995., a iste godine dobila je i počasni naziv Slavna. U međuvremenu komanda brigade je još kako autor navodi premještena još dva puta. Do završetka rata aktivno je učestvovala na sarajevskom bojištu, kao i u ofanzivnim akcijama 7. korpusa u pravcu Donjeg Vakufa, Jajca i Skender Vakufa, te i u ovom periodu se desio premještaj komande brigade. Na samom kraju knjige autor navodi činjenicu da je ova brigada jedina u ARBiH

koja je sedam puta mijenjala svoju komandu brigade što nam govori o izrazitom manevarskom djelovanju. Autor posebno na kraju naglašava činjenicu da nijedan pripadnik brigade nije osuđivan za ratni zločin niti je pokrenut bilo kakav sudski proces. Ukupan broj pripadnika ove brigade koji su poginuli, ubijeni u zarobljeništvu ili umrli iznosi 113. Naposljetku bitno je istaknuti činjenicu da je sedam pripadnika ove brigade dobilo najveće ratno priznanje Zlatni ljiljan, a jedan pripadnik Srebrni štit.

Zaključno, ova knjiga predstavlja ogroman i značajan doprinos ovom polju bosanskohercegovačke histori-

ografije. Dr. Amir Kliko je kroz jedan razumljiv, pregledan naučni pristup uspio prikazati ratni put ove brigade te tako kroz ovu knjigu dati ne samo doprinos bosanskohercegovačkoj historiografiji nego i samoj kulturi sjećanja. Ova knjiga predstavlja odličan temelj i bazu za daljnje istraživanje, posebno zbog niza različitih svjedočanstava i fotografija na kraju ove knjige. Knjiga može poslužiti kao dobar i kvalitetan uzor i izvor za daljnje istraživanje i rad na ovakvim temama u budućnosti.

Muharem Kovačević